

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Nyelvfilozófia

Egyetemi tanév: II.

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Történelem és Filozófia Kar
1.3. Intézet	Magyar Történeti Intézet
1.4. Szakterület	Filozófia
1.5. Képzési szint	Alapképzés/BA
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Filozófia
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve		Nyelvfilozófia				A tantárgy kódja		HLM3922			
2.2. Az előadásért felelős tanár neve			Dr. Kerekes Erzsébet, egyetemi adjunktus								
2.3. A szemináriumért felelős oktató neve			Dr. Kerekes Erzsébet, egyetemi adjunktus/Rancz Mónika								
2.4. Tanulmányi év		II.	2.5. Félév		3	2.6. Értékelés módja		V	2.7. Tantárgy típusa		Szaktárgy

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor/projekt	2
3.4. Tantervben szereplő összóraszám	56	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					14
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					28
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					14
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					6
Vizsgák					6
Más tevékenységek: a szeminárium vezetőjének és az előadás tartójának szakmai konzultálása egymással					2
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összóraszám					70
3.8. A félév összóraszám					56 fiz/126 konv
3.9. Kreditszám					5

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	
4.2. Kompetenciabeli	

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	A hallgató kötelező jelenléte az előadások 70%-án.
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	A hallgató kötelező jelenléte az összes szemináriumon. Az elmulasztott szemináriumok pótolhatók.

6.1. Elsajátítandó jellemző kompetenciák¹

Szakmai/kulcs-kompetenciák	C1 A filozófia elméleti és történeti alapjainak beazonosítása és megfelelő alkalmazása: elvek, értékek, etikák, gondolkodási módozatok és gyakorlatok C2 Általános és ágazati filozófiai gondolatok, témák és problémák rendszerezése és megfogalmazása C3 Megoldások, konklúziók vagy alternatív probléma-megközelítések erős és gyenge pontjainak a kritikai gondolkodás (logikai elemzés és értékelés) általi beazonosítása C5 Filozófiai gondolatok/ismeretek létrehozása és közlése C6 Személyközi és interkulturális közvetítés a személyközi és interkulturális problémák beazonosítása, elemzése és megoldása révén.
Transzverzális kompetenciák	CT1 Közepes nehézségű problémahelyzetek realista, illetve mind elméleti, mind gyakorlati érveléssel való kezelése, hatékony megoldásuk érdekében CT2 A hatékony multidiszciplináris csoportmunka technikáinak a különböző hierarchikus szinteken való alkalmazása CT3 A szakmai továbbképzés szükségletének az önértékelése a személyes autonómia, a munkaerőpiaci integráció és a munkaerő-piaci követelményekhez való alkalmazkodóképesség fejlesztése céljából.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	A nyelvfilozófia tematikáival való megismerkedés
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	- Nyelvfilozófiai kutatásokban való eligazodás: a nyelv filozófiája (a nyelv, mint tárgy), a nyelvészet filozófiája, a lingvisztikus filozófia/analitikus nyelvfilozófia (a nyelv, mint közeg). Nyelvfilozófia és szemiotika, nyelvfilozófia és hermeneutika. - Nyelvfilozófiai szövegek és elméletek analitikus/szintetikus elemzése a sajátos terminológia alapján.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1.Bevezető. Nyelvfilozófia, szemiotika, hermeneutika. A nyelv elemi modelljei	Problematizálás, előadás, vita	
2. A nyelvprobléma az antikvitásban: Platón, Arisztotelész, sztoikusok, Szent Ágoston nyelvfelfogása(i)	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
3. Filozófiai nyelvelméletek a középkorban és a humanizmus korában.	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
4. Racionalista nyelvelméletek az újkorban: Descartes, Port-Royal grammatikája, Leibniz	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
5. Empirista nyelvelméletek az újkorban: Berkeley, Locke nyelv-felfogása	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	

¹ Választhat kompetenciák vagy tanulási eredmények között, illetve választhatja mindkettőt is. Amennyiben csak az egyik lehetőséget választja, a másik lehetőséget el kell távolítani a táblázatból, és a kiválasztott lehetőség a 6. számot kapja.

6. A nyelv-probléma átalakulása a felvilágosodásban: Vico, Condillac, Rousseau	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
7. Német „Sprachphilosophie”: Herder, Kant, német idealizmus Kant után, Humboldt nyelvfilozófiája	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
8. Szemiotika és nyelvfilozófia Kifejezés és tartalom. Jelölő és jelölt. Struktúra és funkció. Langue és parole. Természetes és másodlagos nyelvek	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	Dante, Kant, Foucault, Eco
9. Jelentés és referencia. Jelentés és igazságfeltétel, jelentés és verifikáció. Jelentés és használat.	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
10. Analiticitás és az analiticitás kritikája. Wittgenstein. Quine és a radikális fordítás. Davidson és a radikális interpretáció.	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
11. Referencia: Mill, Frege, Russell, Kripke.	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
12. Intenció, beszédaktusok, kommunikáció. Illokuciós és perlokuciós aktusok.	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
13. Nyelv, gondolkodás, világ. Családi hasonlóság elve, privátnyelv-argumentum. Nyelv és külvilág.	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	
14. Hermeneutika és nyelvfilozófia (Croce, Gadamer)	Interaktív kurzus: előadás, multimédiás bemutató, beszélgetés	

Könyvészet

Austin, J. L.: *Tetten ért szavak*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.

Farkas Katalin – Huoranszki (Szerk.) *Modern metafizikai tanulmányok*. ELTE–Eötvös Kiadó, Bp. 2004.

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*. Áron Kiadó, Bp. 2002.

Forrai Gábor – Szegedi Péter (Szerk.): *Tudományfilozófia*. Áron Kiadó, Bp. 1999 (Quine)

Frege J&J: *Logika, szemantika, matematika*. Gondolat, Bp. 1980.

Gadamer, Hans-Georg: *Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlata*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1984.

Horányi Özséb, Szépe György (szerk.): *A jel tudománya*. Gondolat, Budapest, 1975

Kelemen János: *A nyelvfilozófia rövid története Platóntól Humboldtig*. Áron Kiadó, Budapest, 2000.

Kelemen János: *Nyelv és történetiség a klasszikus német filozófiában*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.

Kelemen János: *Nyelvfilozófiai tanulmányok*. Áron Kiadó, Budapest, 2004.

Platón: Kratülosz, Parmenidész, A szofista, Théaitétosz. In *Platón összes művei*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1984.

Pléh – Síklaki – Terestyéni (Szerk.): *Nyelv – Kommunikáció – Cselekvés*. Osiris, Bp. 1997. (Austin)

Russell, Bertrand: A denotálásról. *Világosság*. 2005/12.

Saussure, Ferdinand de: *Bevezetés az általános nyelvészetbe*. Corvina Kiadó, Budapest, 1997

Wittgenstein, Ludwig: *Logikai-filozófiai értekezés*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989

Wittgenstein, Ludwig: *Filozófiai vizsgálódások*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 1998.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1.A féléves tanmenet és a hozzá kapcsolódó könyvészeti anyag ismertetése, megbeszélése, feladatok leosztása, módszertani útmutató.	Megbeszélés	
2. Platón: Kratülosz. In: <i>Platón összes művei</i> I. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1984.	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
3. Gadamer, Hans-Georg: <i>Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlata</i> . Gondolat Kiadó, Budapest,	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	

1984. 284–292		
4. Arisztotelész: <i>Hermeneutika</i> . In: <i>Organon</i> . Akadémiai Kiadó, Budapest, 1973.	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
5. Szent Ágoston: <i>A keresztény tanításról</i> . Budapest, 1944. I/4, II/2., <i>Vallomások</i> . Gondolat, Budapest, 1982 (I. VIII), <i>De Magistro</i> . Sancti Aureli Augustuni Opera, Sect. VII, Pars IV, Hölder-Pichler, Tempszky, Bécs, 1961, 39.	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
6. Locke, J.: <i>Értekezés az értelemről</i> . Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964, II. Herder, J.G.: <i>Értekezés a nyelv eredetéről</i> . In <i>Értekezések, levelek</i> . Európa Könyvkiadó, Budapest, 1983.	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
7. Morris, C.W.: A jelelmélet megalapozása. In Horányi Özséb, Szépe György (szerk.): <i>A jel tudománya</i> . Gondolat, Budapest, 1975. 43–92.	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
8. Saussure, Ferdinand de: <i>Bevezetés az általános nyelvészetbe</i> . Corvina Kiadó, Budapest, 1997. 39–64.	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
9. Russell, Bertrand: A denotálásról. <i>Világosság</i> . 2005/12	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
10. Wittgenstein, Ludwig: <i>Logikai-filozófiai értekezés</i> . Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989. 18–72. (3.1–6)	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
11. Wittgenstein, Ludwig: <i>Filozófiai vizsgálódások</i> . Atlantisz Kiadó, Budapest, 1998. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 18, 20, 22, 23, 24, 31, 70, 71, 72, 75, 81–110.	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
12. Austin, J. L.: Hogyan cselekedjünk szavakkal? In Uő: <i>Tetten ért szavak</i> . Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. 33–49; 103–112.	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
13. Searle, J.R.: A nyelv működése: a beszéd mint emberi cselekvés. In Uő: <i>Elme, nyelv és társadalom</i> . Vince Kiadó, Budapest, 2000. 137–156	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
14. Gadamer, Hans-Georg: Olvasni olyan, mint fordítani. <i>Vulgo</i> . 2000. 3-4-5. 19–24.	Problematizáló szövegértelmezés, referátum bemutatása, fogalomelemzés, közös megbeszélés	
Könyvészet		
Arisztotelész: <i>Hermeneutika</i> . In: <i>Organon</i> . Akadémiai Kiadó, Budapest, 1973. Augustinus/Szent Ágoston: <i>A keresztény tanításról</i> . Budapest, 1944. I/4, II/2. Augustinus/Szent Ágoston: <i>Vallomások</i> . Gondolat, Budapest, 1982 (I. VIII). Augustinus/Szent Ágoston: <i>De Magistro</i> . Sancti Aureli Augustuni Opera, Sect. VII, Pars IV, Hölder-Pichler, Tempszky, Bécs, 1961, 39. Austin, J. L.: Hogyan cselekedjünk szavakkal? In Uő: <i>Tetten ért szavak</i> . Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. 33–49; 103–		

112.

Gadamer, Hans-Georg: *Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlata*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1984. 284–292.

Gadamer, Hans-Georg: Olvasni olyan, mint fordítani. *Vulgo*. 2000. 3-4-5. 19–24.

Herder, J.G.: *Értekezés a nyelv eredetéről*. In *Értekezések, levelek*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1983.

Locke, J.: *Értekezés az értelemről*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964, II. Osiris Kiadó, 2003.

Morris, C.W.: A jelelmélet megalapozása. In Horányi Özséb, Szépe György (szerk.): *A jel tudománya*. Gondolat, Budapest, 1975. 43–92.

Platón: Kratülosz. In: *Platón összes művei I*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1984.

Saussure, Ferdinand de: *Bevezetés az általános nyelvészetbe*. Corvina Kiadó, Budapest, 1997. 39–64.

Wittgenstein, Ludwig: *Logikai-filozófiai értekezés*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989. 18–72. (3.1–6)

Wittgenstein, Ludwig: *Filozófiai vizsgálódások*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 1998. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 18, 20, 22, 23, 24, 31, 70, 71, 72, 75, 81–110.

Searle, J.R.: A nyelv működése: a beszéd mint emberi cselekvés. In Uő: *Elme, nyelv és társadalom*. Vince Kiadó, Budapest, 2000. 137–156.

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

- A kurzus tartalma kompatibilis az európai és amerikai egyetemeken tartott kurzusokkal alapképzés szintjén, valamint megfelel szakmai közösség követelményeinek.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Aktív jelenlét és ismeretek	Vizsga	70%
10.5 Szeminárium / Labor	Szemináriumi bemutatók	Bemutatók és aktív részvétel értékelése	30%
	Aktív jelenlét és ismeretek	Vizsga	70%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			

-

Jelenlét: kötelező a jelenlét az előadások 70-án és a szemináriumok 100 %-án (pótlási lehetőség).

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)²

	A fenntartható fejlődés általános ikonja							
								
								

Kitöltés időpontja:
2025. szeptember 15.

Előadás felelőse:
Kerekes Erzsébet

Szeminárium felelőse:
Kerekes Erzsébet/Rancz Mónika

Az intézeti jóváhagyás dátuma:
2025.09.29.

Intézetigazgató:

.....

² Csak azokat az ikonokat tartsa meg, amelyek az [SDG-ikonoknak az egyetemi folyamatban](#) történő alkalmazására vonatkozó eljárás szerint illeszkednek az adott tantárgyhoz, és törölje a többit, beleértve a fenntartható fejlődés általános ikonját is – amennyiben nem alkalmazható. Ha egyik ikon sem illik a tantárgyra, törölje az összeset, és írja rá, hogy „Nem alkalmazható”.